

DÖDSHJÄLP

Sluttande plan eller
skenande tåg?

människovärde

DÖDSHJÄLP – Sluttande plan eller skenande tåg?

Rapport 5:2024

Copyright: Människovärde

ISBN: 978-91-986084-4-1

Författare:

Brita Storlund

Magister i mänskliga rättigheter och utvecklingspsykologi

Layout:

Cecilia Björfjell-Klingberg

Beteendevetare med fil.kand i pedagogik

manniskovarde.se

info@manniskovarde.se

Ordförklaringar & förkortningar

Assisterat självmord	Läkare skriver ut ett dödligt preparat som patienten själv tar oralt eller intravenöst.
Barbiturater	Sömnmedel som i höga doser hämmar andning och hjärtverksamhet.
Beslutskapabel, beslutskompetent	Förmåga att förstå information och konsekvenserna av sitt beslut.
Dödshjälp	Samlingsnamn för eutanasi och assisterat självmord.
EKMR	Europeiska Konventionen om de Mänskliga Rättigheterna.
Eutanasi	Läkare ger på patientens begäran en dödlig injektion.
MAiD	Medical Aid in Dying = Medicinsk hjälp att dö. Begrepp som används i Kanada och som inkluderar både eutanasi och assisterat självmord.
Palliativ sedering	Patienten får sova in döden.
Palliativ vård	Vård i livets slutskede.
Ratificera	En stat ansluter sig rättsligt till en konvention.
Smer	Statens medicinsk-etiska råd
WMA	World Medical Association, Världsläkarförbundet

Innehållsförteckning

1. Introduktion	4
1.1. Begrepp	5
1.2. Syfte, material och avgränsningar	6
2. Teori	7
2.1. Självbestämmande	7
2.2. Smärtfri och värdig död	8
3. Kriterier för dödshjälp	11
3.1. Belgien	11
3.2. Nederländerna	11
3.3. Schweiz	12
3.4. Kanada	12
3.5. Oregon	13
4. Sluttande planet	14
4.1. Antal ökar	14
4.2. Minderåriga kvalificeras	15
4.3. Duo-dödshjälp	15
4.4. Fullbordat liv	16
4.5. Funktionsnedsatta och dementa	16
4.6. Psykiatriska patienter	17
4.7. Måltavlor för organdonation	20
4.8. Ekonomi	20
4.9. Doktor-shopping	22
4.10. Samvetsfriheten stramas åt	22
4.11. Övrig vård blir eftersatt	23
4.12. Paketerbjudanden	24
4.13. Medborgarskap krävs inte	24
4.14. Nya metoder prövas	25
4.15. Alternativ till fängelsestraff	25
5. Europadomstolen	27
6. Avslutning	29
Litteraturlista	31

1.Introduktion

När nederländska Marijke lagts i sin vitklädda kista placerade hennes son Marc Veld ett brev mellan hennes händer.¹ I det hade han i detalj beskrivit sin bottenlösa förtvivlan och sina skuldkänslor över att inte ha förmått göra mer för att hon skulle välja att leva. Marijke dog genom dödshjälp när hon var 76 år, och trots att Veld haft misstankar om att det skulle kunna ske fick han inget veta förrän efteråt. Den 9 juni 2018 kom samtalet från en läkare som beklagade förlusten av mamman som dött en timme tidigare. Marijke hade lidit av depression, men för att vara säker på att få sin ansökan beviljad hade hon istället skyllt på en kronisk lungsjukdom. Enligt Veld slarvade hon medvetet med behandlingen för att symtomen skulle vara allvarigare när hon var på läkarbesök. För att försäkra sig om att beviljas dödshjälp måste man framför allt vara en skicklig skådespelare enligt Veld. Många hävdar att beslutet var Marijkes eget och att hennes son inte hade något med det att göra. Och allt gick också helt lagenligt till. Dock utan hänsyn till anhöriga eller till att Marijke sannolikt hade kunnat leva flera år till.

Rosina Kamis i Kanada skulle enligt många vara kvalificerad för dödshjälp.² Hon led av fibromyalgi, kronisk leukemi, migrän och andra sjukdomar. Medicinskt var hon dock inte döende. Hennes tillstånd var kroniskt men stabilt. Till vänner hade hon också avslöjat att hennes lidande till största delen var psykiskt. Kamis plågades av ensamhet och såg sig själv som en börda men bad sina vänner att hålla detta hemligt tills dödshjälpen var genomförd. Hon hade också ekonomiska problem. Hon hotades av vräkning och hade knappt pengar till mat. I ett inspelat telefonsamtal försäkrar en läkare henne om att dödshjälp är en elegant, vacker och värdig död. Kamis gavs den dödliga injektionen den 26 september 2021 i sin källarlägenhet, samma datum som exmakens födelsedag. Hon blev 41 år.

Ujal bodde i Nederländerna och fick obotlig cancer.³ När vården inte längre kunde göra något mer berättade hans läkare att han kvalificerades för dödshjälp. Ujal uppfattade det inte som en uppmaning utan snarare som att läkaren ville trösta honom i en hopplös situation. Dock fick Ujal denna ”tröst” upprepade gånger, dag efter dag, vilket ledde till att han blev rädd för att berätta sanningen om sina försämrade symtom för läkaren. Till sist tog Ujal ett drastiskt beslut och flyttade till Storbritannien där han istället fick god och omsorgsfull palliativ vård fram till sin död.

¹ Christopher de Bellaigue (2019), [Death on demand: has euthanasia gone too far? | Assisted dying | The Guardian](#) (15.2.2024).

² Ibid.

³ Christian Concern (2020, [CC-Resource-Booklet-Euthanasia-and-Assisted-Suicide-200828.pdf](#) ([christianconcern.com](#)) (9.3.2024).

1.1.Begrepp

Statens medicinsk-etiska råd (Smer) gav 2017 ut en kunskapssammanställning om dödshjälp.⁴ I den räknade man upp sammanlagt 17 olika begrepp för dödshjälp, men valde att använda ordet "eutanasi" när en läkare på patientens begäran injicerar ett dödligt preparat så att patienten dör, och "assisterat dödande" när läkaren skriver ut det dödliga preparatet som patienten själv sedan tar. Ordet "dödshjälp" använder Smer som ett samlingsbegrepp för båda. I denna rapport kommer samma ordval att användas, förutom att vi väljer uttrycket "assisterat självmord" när patienten själv intar preparatet. Anledningen är att "assisterat dödande" är diffust och kan missförstås som ett samlingsbegrepp och eventuellt också förväxlas med eutanasi.

Uttrycket "aktiv dödshjälp" behövs inte eftersom "passiv dödshjälp" inte bör användas. Enligt Smer ger det en felaktig antydning om att det skulle utgöra en form av dödshjälp att avstå från livsuppehållande behandling, eller att avstå från att inleda meningslös behandling. Om det är en beslutskompetent patients önskemål att avstå från livsuppehållande behandling bör detta respekteras av läkare även om döden skulle inträffa tidigare. Detta handlar om patientens självbestämmande och är inte dödshjälp. Världsläkarförbundet (World Medical Association – WMA) representerar läkarförbund från 84 olika länder och säger nej till dödshjälp. Deras deklaration från 2019 säger också att läkare ska respektera patientens rätt att tacka nej till behandling och att detta inte är oetiskt även om det leder till patientens död.⁵

Smärt- och symtomlindring med morfin är en behandling som aktivt ges och inte en behandling man avstår ifrån. Detta anses av vissa kunna förkorta livet något hos en döende patient. Enligt Smer är så inte fallet, men även om så vore är det inte heller dödshjälp då syfte och mål är att lindra symtom och inte att patienten ska dö. Man orsakar inte avsiktligt döden utan tillåter enbart att den inträffar.

Vid palliativ sedering sänks medvetandegraden med lugnande och ångestdämpande medel för att patienten inte ska känna smärta, andnöd, illamående eller andra symtom. Detta är inte dödshjälp och anses inte heller påskynda döden, utan patienten får på egen begäran sova sina sista timmar (dagar) i livet.

Att avbryta eller avstå från livsuppehållande vätske- och näringsdropp för en döende patient är inte heller dödshjälp enligt Smer. Överläkaren i palliativ vård, Mikaela Luthman, förklarar i en debattartikel i tidningen Dagen 2023 att en döende människas kropp (ej att förväxlas med en förlamad eller medvetslös människa som inte är döende och vars tillstånd är stabilt) inte klarar av att bryta ned tillförd näring på samma sätt som en frisk människas kropp.⁶ Vätske-

⁴ Statens medicinsk-etiska råd, Smer (2017), [Smer-2017.2-Dödshjälp-En-kunskapssammanställning.pdf](#) (15.2.2024) s. 29–35.

⁵ Världsläkarförbundet (2019), [WMA Declaration on Euthanasia and Physician-Assisted Suicide – WMA – The World Medical Association](#) (16.2.2024).

⁶ Mikaela Luthman (2023), [Mikaela Luthman: Palliativ sedering är inte dödshjälp, det är symptomlindring – Dagen](#) (15.2.2024)

och näringstillförsel kan därför hos en döende istället orsaka svullnad i olika organ och i värsta fall lungödem, vilket leder till en drunkningsdöd.

1.2.Syfte, material och avgränsningar

Syftet med denna rapport är att göra en sammanfattning av olika områden där det sluttande planet blivit verklighet efter legalisering av dödshjälp. Antal och andel ökar, och kriterier utökas så att dödshjälp inte längre handlar om en sista utväg i livets absoluta slutskede, utan börjar omfatta allt fler grupper. Materialet består av forskning, debattartiklar, webinarier, en dokumentärfilm, samt statistik och erfarenheter från de mest kända dödshjälpsländerna Belgien, Nederländerna, Schweiz, Kanada och delstaten Oregon i USA. Dödshjälp är lagligt även i andra länder och delstater men ingår inte i rapporten, förutom i några undantagsfall i kapitel 4.

Efter ett teorikapitel (kapitel 2) följer ett kapitel där kriterier för dödshjälp presenteras (kapitel 3). Kapitel 4 presenterar olika områden på vilka det sluttande planet blivit verklighet, och i kapitel 5 presenteras rättsfall från Europadomstolen där dödshjälp prövats. I kapitel 6 lyfts faran med att omdefiniera vårdens roll att bota, lindra och trösta.

2. Teori

I Sverige är all form av dödshjälp olagligt. Dock finns nu en majoritet i riksdagen som är för en utredning av frågan. Endast Kristdemokraterna och Socialdemokraterna är mot. Den modell som oftast lyfts fram är Oregonmodellen där enbart assisterat självmord är tillåtet. Den liberala tankesmedjan Timbro gav 2018 ut rapporten "Låt mig gå" med det uttryckliga syftet att förklara varför dödshjälp bör införas i Sverige.⁷ Enbart assisterat självmord enligt Oregonmodellen är dock inte tillräckligt enligt Timbro eftersom den anses vara för snäv. Svårt sjuka kanske inte själva klarar att ta det dödliga preparatet, varför dessa vid behov bör kunna få hjälp av läkare. Därför anges Kanada, där även eutanasi är tillåtet, som en lämpligare modell för Sverige.

Kriteriet för att beviljas dödshjälp bör enligt Timbro vara "ett tydligt krav på en kort beräknad återstående livslängd" samt att patienten är beslutskompetent. I motioner som lagts fram i Sveriges riksdag har det dock inte enbart handlat om döende människor i livets absoluta slutskede. I dessa har man enligt Linus Forsberg och Mikael Oscarsson (KD) också argumenterat för dödshjälp för gamla, svårt funktionsnedsatta, och för sådana som "inte vill mer" eller inte anser sig kunna leva ett värdigt liv.⁸ Uppgiften att utföra dödshjälp ska enligt Timbro enbart tillfalla särskilt certifierade läkare, delvis för att undvika frågan om samvetsfrihet men även för att undvika "doktor-shopping", dvs. att patienter går från läkare till läkare tills ansökan beviljas.

De vanligaste argumenten för dödshjälp är individens självbestämmande, samt rätten till en smärtfri och värdig död eftersom vissa patienter lider orimligt mycket i livets slutskede. Nedan följer en kritisk genomgång av dessa argument.

2.1. Självbestämmande

Rätten till liv är den mest grundläggande rättigheten enligt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (artikel 3) och enligt Europakonventionen (EKMR artikel 2), vilken sedan 1995 är svensk lag. Det går inte att frivilligt avsäga sig grundläggande rättigheter, och kontrakt som bryter mot dessa är ogiltiga även om parterna skulle åberopa självbestämmande.⁹ Och om självbestämmande är ett giltigt argument för dödshjälp, varför ska det finnas några restriktioner alls? Varför ska det i så fall bara gälla patienter som uppfyller vissa kriterier? Dödshjälpslagar skapar ett system där staten med samtycke från individen ges rätt att bryta mot den grundläggande rätten till liv, trots att staten samtidigt har

⁷ Kajsa Dovstad (2018), [Låt mig gå – en rapport om hur dödshjälp bör införas i Sverige \(timbro.se\)](https://timbro.se/rapport-lat-mig-ga) (15.2.2024).

⁸ Linus Forsberg & Mikael Oscarsson (2019), [Svaga känner sig hotade av dödshjälp – Dagen](https://dagen.se/2019/03/01/svaga-kanner-sig-hotade-av-dodshjalp/) (1.3.2024).

⁹ Kalle Mäki (2020), *Dödshjälpsdebatten i Finland*, [Dödshjelp i Norden? Etikk, klinikk og politikk | Nordic Open Access Scholarly Publishing](https://nordicopen.org/etikk-klinikk-og-politikk/dodshjelp-i-norden/) (16.2.2024) s. 75–102.

en positiv skyldighet att skydda och främja livet. Europadomstolen har i rättsfallet *Pretty mot Storbritannien* (2002) även slagit fast att rätten till liv inte är synonymt med en rätt att dö.

Enligt den brittiske läkaren Calum Miller är det också en myt att legaliserad dödshjälp leder till större självbestämmande.¹⁰ Vi människor är inte immuna mot yttre press i andra situationer heller, så varför skulle vi vara det när det gäller dödshjälp då vi sannolikt är som mest sårbara? Patienter kan känna sig pressade att avsluta sitt liv istället för att ligga vårdade eller anhöriga till last. Varje dödshjälpslag innehåller också kriterier som begränsar självbestämmandet. Det finns dessutom andra områden där begränsningar i självbestämmandet inte bara accepteras utan anses nödvändiga. Organförsäljning, självvalda amputeringar, dvärgkastning, omvårdelseterapi, slaveri osv. är exempel på företeelser där samhället välkomnar begränsningar istället för självbestämmande, även om de skulle ske med informerat samtycke från berörda. Självbestämmandet kan inte betraktas som en grundläggande mänsklig rättighet och ska därför inte vara överordnat den av nationerna ratificerade rätten till liv.

2.2. Smärtfri och värdig död

Palliativvårdsläkare, som har störst erfarenhet av döende patienter, är också mest negativa till dödshjälp eftersom de innehar expertisen om vilken hjälp som finns att få i livets slutskede, inklusive vilken förbättringspotential som finns. Enligt palliativvårdsläkare är fysisk smärta inte ett problem som är omöjligt att lösa.¹¹ I extremfall kan patienten få sova den sista tiden genom palliativ sedering. Fysisk smärta är inte heller den främsta anledningen till att patienter önskar dödshjälp.¹² De vanligaste anledningarna är rädsla för förlust av autonomi, värdighet och kontroll, samt känslan att vara en börda. Det är dock inte ovanligt att patienters initiala önskan om dödshjälp försvinner när de får bra och kontinuerlig information om sjukdomsförloppet och vilken vård de kommer att få. Människan är inte heller enbart sin sjukdom. En patient som får sina psykiska, fysiska, sociala och existentiella behov tillgodosedda kan till och med få minskat behov av smärtlindring.

Cancer och neurologiska sjukdomar, som exempelvis ALS, är de vanligaste diagnoserna vid dödshjälp och vilka ofta anges som skäl till att dödshjälp bör legaliseras. Palliativvårdsläkare hävdar dock att den naturliga döden även med dessa sjukdomar i de allra flesta fall är värdig. Överläkare Mikaela Luthman har många års erfarenhet av palliativ vård av ALS-patienter. Hon hävdar att både personliga erfarenheter och statistik visar att de flesta dör i sömnen och att det är djupt oetiskt att skrämja dem om en framtida kvävningsdöd som inte stämmer med verkligheten.¹³ Överläkare Carolin Ingre på Karolinska Universitetssjukhuset hävdar också

¹⁰ Calum Miller (2020), [A brief case against euthanasia and physician assisted suicide | Calum Miller \(calumsblog.com\)](https://calumsblog.com) (16.2.2024).

¹¹ Kalle Mäki (2020) s. 75–102.

¹² Anne-Berit Ekström & Mikaela Luthman (2020), *En kritisk granskning av Oregonmodellen, katia,+Dödshjälp+i+Norden_Kap14 (1).pdf* (7.3.2024) s. 275–291.

¹³ Mikaela Luthman (2022), [Tankar efter Natthikos läkarassisterade självmord – Signum](https://www.signum.se) (8.3.2024).

att majoriteten av ALS-patienterna inte kvävs till döds utan dör lugnt och stilla i sina hem.¹⁴ Geriatriker och professor Harriet Finne-Soveri från Finland, med lång erfarenhet av palliativ vård, säger enligt Svenska Yle att hon aldrig stött på ett enda fall där eutanasi hade varit nödvändigt, bara rätt metoder för smärtlindring och nedsövning används.¹⁵

Dödshjälp är heller ingen garanti för en värdig död. I september 2021 publicerade *The Spectator* en artikel där den amerikanske läkaren Joel Zivot lyfte möjligheten att döden genom assisterat självmord inte är en fridfull och värdig död, utan att det snarare kan handla om en drunksdöd.¹⁶ Zivot har närvarat vid avrättningar av fångar i amerikanska fängelser och även vid deras obduktioner. Han har då konstaterat att lungorna efter avrättningar väger dubbelt mer än normalt och menar att det beror på att de varit vätskefyllda. Avrättningar med injektion innebär enligt Zivot därför att fångarna inte bara somnar in utan att de dör genom drunkning. Han berättade också att dödsdömda fångar som fått detta förklarat för sig valt att dö genom elektriska stolen istället.

Avrättningar och assisterat självmord går naturligtvis inte till på samma sätt. Men enligt Zivot används samma grupp av barbiturater vid avrättningar som vid 80 procent av assisterade självmord med Oregonmodellen.¹⁷ Zivot hävdar att försiktighetsprincipen därför måste tillämpas och legalisering av dödshjälp avvisas. Han arbetar också aktivt för att avrättningar genom dödlig injektion ska förbjudas i USA.

Ett problem med dödshjälp är också att eventuella komplikationer inte alltid rapporteras. Majoriteten av dödsfallen genom assisterat självmord sker utan att en läkare är närvarande.¹⁸ I Oregon var den föreskrivande läkaren närvarande vid dödsögonblicket i 12 procent av fallen 2023. Komplikationer uppgavs vara "okända" i 72 procent av fallen. Komplikationer som rapporterats var kräkningar och kramper. Tiden mellan intag av preparatet och dödsögonblicket varierade från 3 minuter till 137 timmar, dvs. nästan sex dygn. Självrapportering är ett annat problem. I Kanada bygger rapporteringen på dödshjälpsläkarens egna uppgifter och eftersom avvikelser kan leda till åtal är det osannolikt att läkare utsätter sig för den risken.¹⁹ Oberoende forskning från 2010 har enligt Christian Concern visat att endast omkring hälften av dödshjälpsfallen i Belgien rapporteras.²⁰ Och de fall som inte rapporterats var sådana som var etiskt och/eller juridiskt problematiska.

I en studie som publicerats 2019 i den medicinska tidskriften *Anaesthesia* kritiserar åtta forskare den mediebild som ges av dödshjälp, nämligen att patienten sväljer några piller eller

¹⁴ Neuroförbundet (2022), [De allra flesta med ALS dör i hemmet i närvaro av sin familj, lugnt och stilla | Neuro](#) (8.3.2024).

¹⁵ Magnus Swanljung (2024), ["Plötsligt kan man vara del av ett maskineri som hjälper människor dö" – nu måste läkarna bestämma sig om eutanasi – Hälsa – svenska.yle.fi](#) (9.5.2024).

¹⁶ Joel Zivot (2021), [Last rights: assisted suicide is neither painless nor dignified | The Spectator](#) (1.3.2024).

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Oregon Health Authority (2024), [Oregon Death with Dignity Act: 2023 Data Summary](#) (3.5.2024).

¹⁹ Ramona Coelho et al (2023), [The realities of Medical Assistance in Dying in Canada | Palliative & Supportive Care | Cambridge Core](#) (13.3.2024).

²⁰ Christian Concern (2020) s. 34.

får en injektion under tiden en favoritmelodi spelas i bakgrunden.²¹ Dessa forskare hävdar att dödshjälp är inhumant, eftersom komplikationer förekommer i relativt hög grad. Enligt studien fick patienten kräkningar i upp till 10 procent av fallen. I 4 procent av fallen vaknade patienten upp ur koman. I 33 procent av fallen dröjde döendet 30 timmar, och i något fall upp till sju dygn.

36-åriga Alexina Wattiez från Belgien valde eutanasi 2022 när hon var i slutskedet av en cancersjukdom.²² Hon trodde att detta skulle innebära att hon fick dö fridfullt i sin egen säng. Hon tog farväl av sin man och dotter och preparatet injicerades. Men döendet dröjde och av någon anledning började Wattiez skrika, och då hade två sjuksköterskor kvävt henne med en kudde. Obduktionen visade att hon dött genom kvävning och händelsen utreds som mord.

²¹ S. Sinmyee & al (2019), [Legal and ethical implications of defining an optimum means of achieving unconsciousness in assisted dying - Sinmyee - 2019 - Anaesthesia - Wiley Online Library](#) (6.3.2024).

²² Talia Wise (2023), [Belgian Woman Suffocated with Pillow After Euthanasia Cocktail Left Her Screaming | CBN News](#) (29.2.2024).

3. Kriterier för dödshjälp

Som bakgrund till det sluttande planet följer i detta kapitel en redogörelse för kriterierna för dödshjälp i Belgien (3.1.), Nederländerna (3.2), Schweiz (3.3), Kanada (3.4) och den amerikanska delstaten Oregon (3.5).

3.1. Belgien

Dödshjälp legaliserades 16.5.2002 mot läkarkårens vilja. Ingen läkarförening hade under den treåriga processen gett sitt stöd. Lagen reglerar endast eutanasi, och inte assisterat självmord.²³ Dock är medhjälp till självmord inte straffbart i Belgien varför assisterat självmord i praktiken också anses vara inkluderat. Kriterierna 2002 var att patienten vid tiden för en skriftlig ansökan skulle vara myndig och mentalt kompetent. 2014 utökades dock lagen till att även omfatta ”medvetna och omdömesgilla” minderåriga.²⁴

Läkaren bör ha tillräcklig patientkännedom för att säkerställa att patientens ansökan är frivillig, upprepad och väl genomtänkt, samt att patientens hälsotillstånd är sådant att det inte finns någon möjlighet till tillfrisknande och att lidandet är outhärdligt. Patienten ska också tydligt informeras om diagnos, prognos och olika behandlingsalternativ, som hospice, palliativ vård, smärtlindring, nedsövning osv. Läkaren måste konsultera en oberoende kollega innan ansökan godkänns. Dessutom ska en specialist konsulteras om patienten inte anses vara döende inom den närmaste tiden. Minst en månad måste förlöpa mellan skriftlig ansökan och dödshjälpens utförande.

3.2. Nederländerna

I Nederländerna har dödshjälp varit lagligt sedan 10.4.2001.²⁵ Dock hade debatten pågått sedan 1970-talet och dödshjälp hade sedan 1984, efter ett domstolsbeslut, också praktiserats under vissa begränsade omständigheter.²⁶ Kriterierna var från början att patienten skulle vara myndig och mentalt kompetent vid tiden för ansökan, men undantag fanns för 12–18-åringar. Sedan 2020 finns även undantag för barn som är 1–12 år.²⁷

²³ Luc Deliens & Gerrit van der Wal (2003), [The euthanasia law in Belgium and the Netherlands - The Lancet](#) (15.2.2024).

²⁴ Smer (2017) s. 55.

²⁵ Ibid.

²⁶ Christian Concern (2020).

²⁷ The Guardian (2023), [Netherlands to broaden euthanasia rules to cover children of all ages | Assisted dying | The Guardian](#) (29.2.2024)

Det räcker med muntlig begäran från patienten. Läkaren måste ha tillräcklig patientkännedom för att säkerställa att patientens ansökan är frivillig och väl genomtänkt, samt att patientens hälsotillstånd är sådant att det inte finns någon möjlighet till tillfrisknande och att lidandet är outhärdligt. Patienten ska informeras om diagnos, prognos och olika behandlingsalternativ. Läkaren måste konsultera en oberoende kollega innan ansökan godkänns.

3.3.Schweiz

I Schweiz har assisterat självmord varit lagligt sedan 1941 men enligt Smer började det praktiseras först under 1980-talet.²⁸ Schweiz är också det enda land som kan bevilja assisterat självmord åt medborgare från andra länder, men detta förutsätter att man är medlem i en dödshjälpsorganisation (Dignitas eller Exit). Kriterierna är att man är myndig och beslutskapabel, lider av en kronisk eller obotlig sjukdom, eller har någon form av funktionsnedsättning som ger outhärdliga symtom. Även psykisk sjukdom anses kunna orsaka outhärdligt lidande. Assisterat självmord utförs enbart på dödshjälpskliniker och inte inom den allmänna sjukvården.

3.4.Kanada

Kanada legaliserade dödshjälp 2016.²⁹ Året innan hade Högsta domstolen förklarat att ett förbud mot dödshjälp bryter mot landets konstitutionella rätt till liv, frihet och personlig säkerhet. I Kanada används samlingsnamnet MAiD (Medical Aid in Dying = medicinsk hjälp att dö) för både eutanasi och assisterat självmord. Dock sker 99 procent av dödshjälpen genom eutanasi, dvs. att det dödliga preparatet injiceras av läkare.³⁰

Kriterierna för att beviljas MAiD är att patienten är myndig, beslutskompetent och att ansökan är frivillig utan yttre påtryckningar.³¹ Ansökan ska göras skriftligen och bevittnas av två oberoende personer. Det medicinska tillståndet ska vara obotligt och orsaka ett outhärdligt fysiskt eller psykiskt lidande. Döden ska vara rimligt förutsebar. Läkaren ska informera om andra behandlingsalternativ, samt även om rätten att när som helst annullera begäran. Detta ska också upprepas i samband med dödshjälpen. Två av varandra oberoende läkare eller sjuksköterskor ska intyga att kriterierna är uppfyllda. I vanliga fall ska det gå minst tio dagar från ansökan tills dödshjälpen utförs, men tiden kan förkortas om patienten riskerar att avlida innan eller förlora förmågan att ge samtycke.

²⁸ Smer (2017) s. 56–58.

²⁹ Ramona Coelho et al (2023).

³⁰ Alexander Raikin (2022), [No Other Options — The New Atlantis](#) (15.2.2024).

³¹ Smer (2017) s. 58–59.

3.5.Oregon

Oregonmodellen legaliserades 1997 i den amerikanska delstaten Oregon och tillåter enbart assisterat självmord.³² Dock förs diskussioner om att även börja tillåta eutanasi.

Patienten ska vara myndig och beslutskapabel, och vid två tillfällen göra en muntlig begäran med minst 15 dagars mellanrum. Undantag från detta kan beviljas om patienten förväntas dö innan, vilket skedde i 28 procent av fallen 2023. Sedan ska även en skriftlig ansökan lämnas in och denna ska bevittnas av två personer, varav en måste stå utanför slakten. Patientens ska ha en konstaterad diagnos med högst sex månader kvar att leva. En psykiatrisk undersökning ska utföras för att bedöma huruvida patienten är beslutskapabel. Skulle han/hon inte bedömas beslutskapabel ska ytterligare en psykiatrisk undersökning göras. Läkare är skyldiga att informera om behandlingsalternativ. Läkare ska också råda, men får inte uppmana, patienten att berätta om sina planer för en nära anhörig. Sedan 2022 finns inte längre krav på att patienten ska vara medborgare i Oregon.³³

³² Anne-Berit Ekström & Mikaela Luthman (2020).

³³ James Reinl (2023), [Seven states eye legalizing assisted suicide in America | Daily Mail Online](#) (9.5.2024).

4. Sluttande planet

Det sluttande planet har blivit verklighet i varje land som legaliserat dödshjälp. Fler människor dör genom dödshjälp och kriterierna utökas till att omfatta fler grupper. Kriterierna som fanns från början respekteras inte alltid och ibland beror detta på att de är vaga och lämnar utrymme för tolkningar. Nedan följer 15 exempel på detta.

4.1. Antal ökar

Belgien hade 3 423 fall under 2023, vilket är en ökning med 15 procent jämfört med 2022 då antalet var 2 966.³⁴ Dödshjälp utgör 3,1 procent av samtliga dödsfall. En statlig kontroll- och utvärderingskommission medgav dock 2016 att underrapportering förekommer och att det verkliga antalet kan vara upp till dubbelt så högt.³⁵

I Nederländerna registrerades 1 882 dödshjälpsfall 2002.³⁶ 2023 var antalet 9068, och utgjorde då 5,4 procent av samtliga dödsfall. Patienter som begärde dödshjälp av mentala orsaker ökade med 20 procent mellan 2022 och 2023. Enligt en studie i *The Lancet* saknades 23 procent av dödshjälpsfallen i rapporteringen 1990–2010, så möjligtvis finns fortfarande ett mörkertal.³⁷ Ökningen i Schweiz var 11 procent mellan 2022 och 2023.³⁸

Även i Kanada har antalet ökat varje år sedan legaliseringen 2016. Det året dog 1 018 människor genom dödshjälp och 2023 omkring 16 000, och dödshjälpsfallen utgör nu 4,1 procent av samtliga dödsfall. Sammanlagt har ungefär 61 000 människor fått dödshjälp.³⁹

Den amerikanska delstaten Oregon hade en ökning på 21 procent mellan 2022 och 2023, och assisterat självmord utgör 0,8 procent av samtliga dödsfall.⁴⁰ På dödsbevis anges dock den underliggande sjukdomen som orsak till dödsfallet och inte att patienten dött genom assisterat självmord. Rapportering om assisterat självmord ska göras separat, vilket inte alltid sker enligt psykiater Mark Komrad, så även här kan underrapportering förekomma.⁴¹ Medborgare från andra delstater, som beviljats assisterat självmord i Oregon men som åkte

³⁴ VRT News (2024), [Euthanasia cases increase by 15 per cent in Belgium in 2023 | VRT NWS: news](#) (5.3.2024).

³⁵ ADF International (2019), [ADF INT Euthanasia Brief 20180502.pdf \(adfinternational.org\)](#) (5.3.2024).

³⁶ Isabel Ferrer (2024), [Debate ignites in the Netherlands over rise in euthanasia for mental disorders | International | EL PAÍS English \(elpais.com\)](#) (3.5.2024).

³⁷ ADF International (2019).

³⁸ Swissinfo (2024), [Swiss assisted suicides rose 11% in 2023 - SWI swissinfo.ch](#) (29.2.2024).

³⁹ Alex Schadenberg (2024), [Canada Euthanized 16,000 People in 2023, Killing 3,000 More People Than 2022 - LifeNews.com](#) (20.2.2024).

⁴⁰ Oregon Health Authority (2024), [Oregon Death with Dignity Act: 2023 Data Summary](#) (3.5.2024).

⁴¹ Mark Komrad (2019) ["Physician-assisted suicide and euthanasia in the US, Canada and Benelux" Dr Mark Komrad \(youtube.com\)](#) (7.3.2024).

hem för att ta preparatet, saknas också från Oregons rapportering.

I den amerikanska delstaten Kalifornien ökade andelen assisterade självmord med 63 procent 2021–2022.⁴²

4.2. Minderåriga kvalificeras

2014 utökades dödshjälpslagen i Belgien till att även omfatta minderåriga förutsatt att de var ”medvetna och omdömesgilla” vid tiden för ansökan. Enligt en belgisk studie från 2021 har dock 24 spädbarn under en tidsperiod på 15 månader 2016–2017 getts dödliga injektioner trots att de inte kan uppfylla kriteriet om att vara omdömesgilla.⁴³ Anledningen var enligt *Lifesite News* inte att dessa spädbarn var döende utan att läkarteamet ansåg att de inte hade några utsikter att få ett uthärdligt liv.

I Nederländerna fanns redan tidigare undantag för minderåriga mellan 12–18 år, men 2020 ändrades kriterierna till att även omfatta barn mellan 1–12 år som lider orimligt mycket utan möjlighet till förbättring.⁴⁴ Själva lagen ändrades inte men enligt de nya direktiven kommer läkare som utför godkänd eutanasi på denna åldersgrupp inte att åtalas. Enligt beräkningar uppges det handla om högst tio barn per år. Enligt Calum Miller dör dock årligen omkring 100 nyfödda barn i Nederländerna genom eutanasi på grund av funktionsnedsättningar, främst ryggmärgsbräck.⁴⁵

4.3. Duo-dödshjälp

Den 5 februari 2024 dog den nederländska kristdemokratiska politikern och tidigare premiärministern Dries van Agt tillsammans med sin fru Eugenie genom eutanasi. Båda var 93 år och hade med åldern fått försämrad hälsa. Det fanns dock inga uppgifter om att någon av dem led av en dödlig sjukdom. Enligt *The Guardian* mer än fördubblades antal par som fick dödshjälp tillsammans i Nederländerna, från 26 par 2020 till 58 par 2022.⁴⁶

⁴² James Reinl (2023), [California's doctor-assisted deaths surged 63% to 853 last year: critics say state law is unconstitutional, has made it too easy to get lethal drugs, and 'steers' disabled people to suicide | Daily Mail Online](#) (1.5.2024).

⁴³ Emily Mangiaracina (2021), [24 infants illegally killed in Belgium by lethal injection over a period of 15 months - LifeSite \(lifesitenews.com\)](#) (15.2.2024).

⁴⁴ The Guardian (2023).

⁴⁵ Calum Miller (2020).

⁴⁶ Senay Boztas (2024), [Duo euthanasia: former Dutch prime minister dies hand in hand with his wife | Netherlands | The Guardian](#) (20.2.2024).

I Schweiz beviljades en fysiskt frisk kvinna assisterat självmord 2017.⁴⁷ Hennes man hade en dödlig sjukdom och de ville dö tillsammans. Läkaren dömdes till 4 månaders fängelse för att han skrivit ut ett dödligt preparat till en frisk kvinna och inte konsulterat en annan oberoende läkare innan. Han ångrade sig dock inte utan uppgav att han i framtiden bara skulle se till att även konsultera en annan läkare för att slippa fängelsestraff.

En kvinna i Australien hade beviljats assisterat självmord och fått sina dödliga piller. Hon dog dock av cancer 2023 utan att ha tagit dem. Hennes man, som ansvarade för att lämna tillbaka kvarvarande piller till apoteket inom 14 dagar, använde dem istället för att begå självmord.⁴⁸

4.4.Fullbordat liv

Redan 2013 dog en 63-årig man i Nederländerna genom eutanasi för att han bävade för pensionärlivet. Han hade under hela sitt vuxna liv varit en arbetsmyra och knappt unnat sig semester. Kriteriet "klagomål och sjukdomar relaterade till ålderdom" var möjligtvis kryphålet som berättigat honom till eutanasi. Men ett lagförslag om "fullbordat liv" lades fram först 2020, vilket föreslogs gälla personer över 75 år. Enligt en gallupundersökning från 2023 stöds förslaget av 80 procent av de närmare 200 000 respondenterna.⁴⁹

Elisabeth Abelin-Norell var en 85-årig pensionerad läkare från Sverige som bodde i Frankrike.⁵⁰ Hon avslutade sitt liv genom assisterat självmord i Schweiz 2020. Innan det medverkade hon i SVT-programmet "Mötet" där hon samtalade med journalisten Elisabeth Sandlund. Abelin-Norell var en fysiskt frisk, intelligent och värtalig kvinna som hade allvarligt nedsatt syn och hörsel. Detta hade kvalificerat henne för assisterat självmord eftersom livskvaliteten inte längre var densamma som när hon kunnat läsa mycket.

4.5.Funktionsnedsatta och dementa

Organisationer för funktionsnedsatta i Sverige är enligt Smer antingen negativa till legalisering av dödshjälp eller har inte tagit ställning. Ingen organisation har dock gett sitt uttryckliga stöd för dödshjälp. I dödshjälpsdebatten på Irland har organisationer för funktionsnedsatta uttryckt oro för "rashygieniska övertoner" där vissa människor ses som en

⁴⁷ Cassio Fiano-Chesser (2020), [Swiss doctor convicted for helping healthy wife to kill herself alongside sick husband \(liveaction.org\)](https://www.liveaction.org/news/press-releases/swiss-doctor-convicted-for-helping-healthy-wife-to-kill-herself-alongside-sick-husband/) (20.2.2024).

⁴⁸ Lisa Edser (2024), [Voluntary assisted dying laws under scrutiny after grieving widower took drugs meant for his terminally ill wife | Daily Mail Online](https://www.dailymail.co.uk/health/article-1234567890/Voluntary-assisted-dying-laws-under-scrutiny-after-grieving-widower-took-drugs-meant-for-his-terminally-ill-wife/) (21.2.2024).

⁴⁹ NL Times (2023), [Widespread public support for assisted suicide at end of completed life | NL Times](https://www.nltimes.nl/2023/02/20/widespread-public-support-for-assisted-suicide-at-end-of-completed-life/) (20.2.2024).

⁵⁰ Marianne Westerlund (2020), ["Det ska bli spännande att dö" \(vi.se\)](https://www.vi.se/nyheter/2020/02/20/det-ska-bli-spannande-att-do/) (21.2.2024).

börda.⁵¹

Kayla Pollock är en 37-årig mamma i Kanada som blev helförlamad efter sitt tredje covidvaccin.⁵² Under de månader hon låg på sjukhus blev hon två gånger erbjuden dödshjälp av läkare trots att hon var tydlig med att hon ville leva. I Nederländerna har personer med autism och andra intellektuella funktionsnedsättningar dött genom dödshjälp eftersom de inte anses kunna leva "normala" liv.⁵³ Bland dessa fanns även personer under 30 år och som angett autism som antingen den enda eller den bidragande orsaken till dödshjälp.

Den numera avlidna baronessan Warnock var en av Storbritanniens ledande bioetiker. Hon uttalade 2008 att äldre dementa människor slösar bort andras liv och är en börda för vårdapparaten.⁵⁴ Hon ansåg därför att dödshjälp för denna grupp vore för allas bästa. I den amerikanska delstaten Kalifornien finns ett lagförslag om att assisterat självmord även ska omfatta patienter med demenssjukdomar.⁵⁵

En 74-årig dement kvinna dog genom eutanasi i Nederländerna 2016.⁵⁶ Hon hade fyra år tidigare skrivit ett livstestamente där hon uttryckt att hon önskade eutanasi när sjukdomen blivit så pass framskriden att hon inte längre kunde bo hemma. När eutanasin skulle utföras spjärnade hon dock emot och verkade ha ångrat sig. Läkaren bad då närvarande familjemedlemmar att hålla fast henne, vilket de också gjorde. Läkaren åtalades senare men friades 2019 eftersom hon ansågs ha handlat i god tro.

4.6.Psykiatriska patienter

Med enbart psykiatriska tillstånd är patientens överlevnadstid ofta flera decennier enligt psykiater Sven Román.⁵⁷ Det är också möjligt att patienter med exempelvis långvarig och allvarlig depression tillfrisknar. Därför bör vården inte bejaka patienters önskan att dö och därmed förstärka känslan att det inte finns något hopp för dem. Román hävdar att en psykiatrisk patient aldrig borde beviljas dödshjälp eftersom dödsönskan troligtvis är ett symptom på det mentala tillståndet, vilket nästan alltid är behandlingsbart.

Med Oregonmodellen är psykiatrisk undersökning ett av kriterierna för patienter som ansökt om assisterat självmord. Dock visade rapporten för 2023 att sådana gjorts i endast 0,8

⁵¹ Angelo Bottone, (2024), [Disability rights groups concerned euthanasia will eventually target their members | The Iona Institute](#) (6.3.2024).

⁵² Clare Marie Merkowsky (2024), [Canadian woman offered euthanasia after doctor acknowledged she was paralyzed by COVID shot - LifeSite \(lifesitenews.com\)](#) (28.2.2024).

⁵³ Maria Cheng (2023), [Some Dutch people seeking euthanasia cite autism or intellectual disabilities, researchers say | AP News](#) (6.3.2024).

⁵⁴ Martin Beckford (2008), [Baroness Warnock: Dementia sufferers may have a 'duty to die' \(telegraph.co.uk\)](#) (8.3.2024).

⁵⁵ Rachel Bluth (2024), [For terminal patients, dying in California may get easier - POLITICO](#) (3.5.2024).

⁵⁶ BBC (2019), [Dutch euthanasia case: Doctor acted in interest of patient, court rules - BBC News](#) (8.3.2024).

⁵⁷ Sven Román (2020), *Psykiatri och dödshjälp*, [katia,+Dödshjelp+i+Norden_Kap11.pdf](#) (5.3.2024) s 213–233.

procent av fallen (3 av 367).⁵⁸

Det finns ett lagförslag om att även i Kanada utöka kriterierna för dödshjälp till att även gälla fysiskt friska patienter med enbart psykiska sjukdomar, inklusive anorexi, missbruksproblematik osv. Förslaget var tänkt att röstas igenom våren 2024 men har blivit framflyttat till 2027. Detta betyder dock inte att man har för avsikt att backa från förslaget. Anledningen är brist på vårdpersonal med kompetens att avgöra skillnaden mellan en patient som är kvalificerad för dödshjälp och en som istället är i behov fortsatt psykiatrisk vård.

Den kanadensiska psykiatern Sonu Gaiind är positiv till dödshjälp i vissa fall men kritisk till den planerade utökningen av dödshjälpslagen.⁵⁹ Han säger att dödshjälp för psykiatriska patienter inte längre bara handlar om ett sluttande plan utan om ett skenande tåg. Enligt honom har läkare fel i över hälften av fallen när de bedömer huruvida en psykiatrisk patient är obotligt sjuk, varför detta kommer att leda till att dödshjälp beviljas patienter som med rätt behandling hade kunnat botas.

Sommaren 2023 rapporterades om 37-åriga Kathrin Mentler från Kanada som sökte hjälp för att hon led av depression och självmordstankar.⁶⁰ Eftersom det inte fanns någon ledig säng på sjukhuset just då och vårdköen till psykiatrien var flera veckor lång, fick Mentler frågan om hon övervägt dödshjälp. Mentler berättar i en intervju att detta gav en upplevelse av att hennes liv var värdelöst och ett problem som kunde lösas genom dödshjälp. Sjukhuset bad senare om ursäkt för det skedda, men menade att frågan tagits upp för att bedöma Mentlers tillstånd och inte som ett förslag. Eftersom dödshjälp för psykiska sjukdomar inte ännu är lagligt i Kanada uppfattades frågan av Mentler ändå som anmärkningsvärd.⁶¹

61-åriga Alan Nichols togs 2019 in på sjukhus på grund av att han var undernärmd.⁶² Han led av depression och hade perioder när han isolerade sig och vägrade äta och ta sina mediciner. Hans bror med familj hade 2015 ansökt om att få förmyndarskap för honom men nekats. En månad efter sjukhusinläggningen hade han mot familjens vilja beviljats och dött genom eutanasi. Familjen hävdar dock att han inte uppfyllde kriterierna. Han var på grund av sitt psykiatriska tillstånd inte beslutskompetent och han var inte döende. De anser att kriteriet om att döden ska vara rimligt förutsebar ger utrymme för alltför godtyckliga tolkningar.

44-åriga Nathan Verhelst från Belgien föddes som flicka och beviljades eutanasi 2013 på grund av psykiskt lidande efter att tre operationer för könsbyte 2009–2012 misslyckats.⁶³

⁵⁸ Oregon Health Authority (2024) s. 9.

⁵⁹ Carlos Prado & Dorothy Cummings McLean (2023), [MAiD advocate speaks out against expansion of euthanasia to the mentally ill - LifeSite \(lifesitenews.com\)](https://www.lifesitenews.com/maid-advocate-speaks-out-against-expansion-of-euthanasia-to-the-mentally-ill) (5.3.2024).

⁶⁰ Steve Warren (2023), [Canadian Hospital with 'No Beds' Offers Euthanasia to Woman Seeking Help for Suicidal Thoughts | CBN News](https://www.cbnnews.com/canadian-hospital-with-no-beds-offers-euthanasia-to-woman-seeking-help-for-suicidal-thoughts) (5.3.2024).

⁶¹ Bevan Hurley (2023), [Canada hospital apologises for mentioning assisted suicide programme to woman experiencing suicidal thoughts | The Independent](https://www.theindependent.ca/canada-hospital-apologises-for-mentioning-assisted-suicide-programme-to-woman-experiencing-suicidal-thoughts) (29.2.2024).

⁶² Avis Favaro et al (2019), [Family says B.C. man with history of depression wasn't fit for assisted death | CTV News](https://www.ctvnews.ca/family-says-b.c.-man-with-history-of-depression-wasnt-fit-for-assisted-death) (12.3.2024).

⁶³ BBC (2013), [Belgian helped to die after three sex change operations - BBC News](https://www.bbc.com/news/health-2013-03) (13.3.2024).

Belgiska "Sébastien" (fingerat namn) ansökte 2016 om eutanasi på grund av extremt psykiskt lidande för att han inte kunde acceptera sin homosexualitet.⁶⁴ Enligt Mark Komrad blev ansökan också beviljad.⁶⁵ 23-åriga Shanti De Corte dog genom eutanasi i Belgien i maj 2022. Hon var fysiskt frisk men led av depression och PTSD efter att hon överlevt terrorattacken på Belgiens flygplats 2016.⁶⁶

Det finns en föreställning om att dödshjälpslagar kommer att minska "vanliga" icke-assisterade självmord. Man anser att det är en trygghet för patienter att veta att det finns en nödutgång och att de därför kan avstå från att begå självmord på egen hand.⁶⁷ Denna föreställning är dock inte helt opartisk enligt professor David Albert Jones, eftersom den har sitt ursprung i schweiziska dödshjälpsorganisationer.⁶⁸

En studie från 2015 visade att både assisterade och icke-assisterade självmord ökat mellan 6–12 procent i de amerikanska delstaterna Oregon, Kalifornien och Michigan där assisterat självmord var legaliserat. Dessa hade också högre självmordsfrekvens än övriga USA. Enligt studien fanns heller inga bevis för att icke-assisterade självmord skulle minska efter legalisering. En studie där Belgien, Nederländerna och Schweiz jämförts med sina respektive grannländer Frankrike, Tyskland och Österrike, gav samma resultat. Och i de fall självmordstalen verkligen hade minskat under en period i ett dödshjälpsland, hade de under samma period minskat ännu mer i jämförelselandet som inte legaliserat dödshjälp. En av förklaringarna till detta anses vara att lagstiftning om dödshjälp skickar en signal att vissa människor verkligen är hopplösa fall.

Det är också allmänt känt inom psykiatrin att självmord smittar.⁶⁹ Självmordstalen ökade exempelvis efter att skådespelaren Robin Williams begått självmord 2014. För att skydda sårbara individer har media därför getts särskilda direktiv om hur de ska rapportera om kändisars självmord. En kanadensisk kvinna som drabbats av en ryggmärgsskada upplevde efter en dokumentär, som framställde dödshjälp ur ett positivt perspektiv, att det även vore positivt för henne. Trots att hon inte ännu hunnit anpassa sig till sin nya situation eller ens fått ordentlig hjälp mot symtomen, kvalificerades hon för dödshjälp inom 90 dagar.

Omkring hälften av alla läkare som deltar i dödshjälp känner obehag enligt Román. En fråga som därför borde undersökas mer är huruvida denna uppgift kan komma att leda till fler självmord bland läkare. Självmordstalen är enligt Román redan nu högre bland läkare än i den övriga befolkningen och särskilt bland kvinnliga läkare.⁷⁰

⁶⁴ BBC (2016), [Man seeks euthanasia to end his sexuality struggle - BBC News](#) (13.3.2024).

⁶⁵ Mark Komrad (2019).

⁶⁶ Stephen Adams (2022), [Belgian woman euthanised after being traumatised by ISIS attack | Daily Mail Online](#) (3.5.2024).

⁶⁷ Sven Román (2020).

⁶⁸ David Albert Jones (2020), [Suicide Prevention – Does Legalising Assisted Suicide Make Things Better Or Worse? \(Prof. David Albert Jones\) \(catholicherald.co.uk\)](#) (9.3.2024).

⁶⁹ Ramona Coelho et al (2023).

⁷⁰ Sven Román (2020).

4.7.Måltavlor för organdonation

Andelen organdonatorer från personer som dött genom dödshjälp uppges vara oproportionerligt hög jämfört med dödsfall av andra orsaker.⁷¹ Detta konstaterades även i Spanien redan ett halvår efter att lagen om dödshjälp trätt i kraft sommaren 2021, och innan några riktlinjer om organdonation efter dödshjälp tagits fram.⁷² Samma fenomen har konstaterats i Kanada. I provinsen Ontario fördubblades antalet organdonationer från patienter som dött genom dödshjälp 2017–2018.⁷³ Ökningen har därefter fortsatt samtidigt som det totala antalet registrerade donatorer minskat. Initiativet om både dödshjälp och organdonation ska komma från patienten och inte från vårdpersonalen. Men i provinsen Quebec kan en läkare skriva remiss angående organdonation redan när det står klart att en patient bestämt sig för dödshjälp.⁷⁴ Risken är att tveksamma patienter känner sig pressade att utföra ett sista hjälteed genom att dö och donera sina organ för att någon annan ska få leva istället. I Belgien och Nederländerna är organdonation även tillåtet efter eutanasi på barn enligt Calum Miller.⁷⁵

Mark Komrad varnade vid ett riksdagsseminarium i Sverige 2019 för kombinerad organdonation och dödshjälp, vilket är en diskussion som redan förs i Kanada.⁷⁶ De bästa organdonationerna kommer enligt Komrad nämligen från levande patienter eftersom organen då är färskare och risken för att mottagarens kropp ska avvisa dem är lägre. Patienten som beviljats dödshjälp sövs då ner, organ opereras bort, och så låter man sedan döden inträffa på operationsbordet. Särskilt patienter med ALS, MS, psykiska sjukdomar och funktionsnedsättningar riskerar bli måltavlor eftersom dessa generellt har friskare organ än exempelvis cancerpatienter.

4.8.Ekonomi

Kan en hårt pressad vårdapparat börja se dödshjälp som ett sätt att göra besparingar? Enligt en kanadensisk kostnadskalkyl från 2017 räknade man med att legalisering av dödshjälp skulle innebära en besparing på 35–137 miljoner kanadensiska dollar.⁷⁷ Denna summa översteg de beräknade kostnaderna för dödshjälp, vilka uppskattades till högst 15 miljoner dollar. Enligt forskaren Patricia Maloney förekommer dock systematiska felkodningar vid

⁷¹ Avis Favaro (2023), [Organ donation from assisted deaths highest in Canada | CTV News](#) (30.4.2024).

⁷² Michael Cook (2022), [7 Spaniards who were euthanised last year donated their organs - BioEdge](#) (1.3.2024).

⁷³ Lianne Laurence (2020), [Increased harvesting of organs from euthanasia signals worse horrors to come: experts - LifeSite \(lifesitenews.com\)](#) (29.2.2024).

⁷⁴ Vanessa Silva e Silva et al (2022), [Organ donation after medical assistance in dying: a scoping... : JBI Evidence Synthesis \(lww.com\)](#) (9.3.2024).

⁷⁵ Calum Miller (2020).

⁷⁶ Mark Komrad (2019).

⁷⁷ Aaron J. Trachtenberg & Braden Manns (2017), [Cost analysis of medical assistance in dying in Canada | CMAJ](#) (20.2.2024).

redovisningen av dödshjälp.⁷⁸ I den mest folkrika provinsen Ontario har dödshjälp fakturerats med samma koder som för palliativ vård. Detta betyder att kostnaderna för dödshjälp i verkligheten är högre än vad som redovisas och att den egentliga kostnaden är okänd. Det betyder samtidigt också att kostnaderna för palliativ vård egentligen är lägre än redovisat. Frågan är om detta är misstag på grund av den mänskliga faktorn, eller om det är ett medvetet vilseledande. Frågan är också huruvida det enbart gäller Ontario.

Ekonomi kan också vara en faktor som pressar patienter till dödshjälp. Läkaren Ellen Wiebe, som dödat över 400 patienter genom eutanasi i Kanada, medger att fattigdom absolut är en bidragande faktor i många fall.⁷⁹ Roger Foley är 47 år och har varit sängliggande i sex år på grund av en muskelsjukdom.⁸⁰ Han behöver hjälp med att äta, tvätta sig och för att kunna sitta. Foley uppger att han vill leva men hans försäkring täcker enbart grundläggande behov och inte de särskilda behov som Foley har. Sjukhuset i Ontario har uppgett att hans vård kommer att kosta motsvarande 14 000 kr per dygn och på eget initiativ även upplyst Foley om dödshjälp som ett alternativ. Foley har stämt sjukhuset eftersom han själv inte uttryckt någon önskan att dö, utan initiativet om dödshjälp hade mot regelverket kommit från vårdpersonalen.

Les Landry levde ett helt vanligt liv med sin familj i Kanada och tjänade motsvarande ungefär 55 000 kr per månad som lastbilschaufför.⁸¹ Dock drabbades han av bräck och opererades 2009, men fick under operationen en allergisk chock av narkosmedlet. Han överlevde mot alla odds men blev invaliderad och oförmögen att arbeta. Ekonomin sjönk till motsvarande 14 000 kr per månad, men bara fram tills han blev pensionär då förmånerna för funktionsnedsättningar upphörde. Landry ansökte då om eutanasi och uppgav att han egentligen inte vill dö men att det är det enda logiska eftersom han inte längre har råd att leva. I december 2022 kom ett godkännande från den första läkaren trots att Landry angett fattigdom som huvudorsak till ansökan. I väntan på svar från den andra läkaren försäkrade Landry att han kommer att "doktor-shoppa" tills han har ett godkännande.

64-åriga Barbara Wagner från Oregon i USA hade tillfrisknat från lungcancer 2005, men den kom dessvärre tillbaka 2008 och var då obotlig.⁸² Läkaren hade skrivit ut en medicin för motsvarande 40 000 kr per månad men försäkringsbolaget vägrade betala. Det som försäkringsbolaget lovade täcka var preparat för assisterat självmord vilket motsvarade en engångssumma på drygt 500 kr. Denna händelse har upprört även dödshjälpsförespråkare.

⁷⁸ Alex Schadenberg (2023), [Euthanasia Prevention Coalition Euthanasia Prevention Coalition: How the Ontario government hides the cost of MAiD \(euthanasia\) \(alexschadenberg.blogspot.com\)](https://alexschadenberg.blogspot.com/2023/06/03/euthanasia-prevention-coalition-euthanasia-prevention-coalition-how-the-ontario-government-hides-the-cost-of-maid-euthanasia/) (6.3.2024).

⁷⁹ Paul Tuns (2023), [Canada's Euthanasia Horror Show \(theinterim.com\)](https://theinterim.com/canadas-euthanasia-horror-show/) (12.3.2024).

⁸⁰ Michael Kaplan (2022), [Canadian man: Assisted suicide being pushed on me by hospital \(nypost.com\)](https://nypost.com/2022/02/20/canadian-man-assisted-suicide-being-pushed-on-me-by-hospital/) (20.2.2024).

⁸¹ Alexander Raikin (2022).

⁸² ABC News (2008), [Death Drugs Cause Uproar in Oregon - ABC News](https://abcnews.go.com/Health/Death-Drugs-Cause-Uproar-in-Oregon-ABC-News/story?id=10000000) (8.3.2024).

4.9.Doktor-shopping

I filmen *Livsfarliga lagar* (*Fatal Flaws* från 2018) intervjuas Aurelia Brouwers från Nederländerna.⁸³ Hon var en fysiskt frisk 29-årig kvinna som led av olika psykiska sjukdomar, bland annat självskadebeteende. Hon hade under fyra års tid upprepade gånger ansökt om eutanasi men nekats. Hon berättade att hon inte ville dö men sökte ett slut på sitt lidande. Till sist beviljades hennes ansökan och hon dog 2018.

I samma dokumentär intervjuas en läkare från Oregon i USA som i ett fall varit den andra oberoende läkaren som skulle bedöma huruvida en patient kvalificerades för dödshjälp. När han istället ville träffa patienten för att prata igenom eventuell behandling för hennes cancer och depression, hade den första läkaren istället remitterat henne till en tredje läkare som inom två veckor beviljat dödshjälpen. Och liknande händelser är enligt den intervjuade läkaren inte alls ovanligt.

Belgiska Godelieva de Troyer led av depression och hade nekats dödshjälp av sin psykiater. Men en annan läkare, som var onkolog och inte hade tillräcklig patientkännedom om de Troyer, beviljade hennes ansökan och var också den som gav henne den dödliga injektionen.⁸⁴ Det framkom senare att de Troyer hade skänkt motsvarande omkring 50 000 kr till en dödshjälpsorganisation som denna läkare varit med och grundat. Han var dessutom en av ledarna för den kommission vars uppgift var att utvärdera huruvida kriterierna för eutanasi hade följts i de Troyers fall.

4.10.Samvetsfriheten stramas åt

Världsläkarförbundet (WMA) har upprepade gånger slagit fast att ingen läkare får tvingas att delta i någon form av dödshjälp, och att de inte heller har skyldighet att för detta ändamål remittera till annan läkare.⁸⁵ Samvetsfrihet är också en mänsklig rättighet enligt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (artikel 18)⁸⁶ och enligt EKMR (artikel 9).⁸⁷ Även farmaceuter har enligt Oregonmodellen rätt att vägra lämna ut preparat för assisterat självmord.⁸⁸

Dödshjälpsförespråkare i Sverige hävdar att samvetsfrihet inte behövs vid dödshjälp eftersom denna uppgift endast skulle vara till för vissa särskilt certifierade läkare. Dock var det så man resonerade även vid utformandet av abortlagen i Sverige. Uppgiften skulle endast

⁸³ Claphaminstitutet (2020), [Livsfarliga lagar: Dokumentärfilm om dödshjälpens konsekvenser över världen – Claphaminstitutet](#) (5.3.2024).

⁸⁴ Robert Clarke (2020), [Euthanasia Session - Robert Clarke \(youtube.com\)](#) (8.3.2024).

⁸⁵ Världsläkarförbundet (2022), [Euthanasia – WMA – The World Medical Association](#) (5.3.2024).

⁸⁶ FN, [Allmanförklaring om de mänskliga rättigheterna.pdf \(fn.se\)](#) (10.3.2024).

⁸⁷ Europakonventionen, [European Convention on Human Rights \(coe.int\)](#) (10.3.2024).

⁸⁸ Smer (2017) s. 49.

utföras av behöriga läkare men idag kallas det vårdvägran om en barnmorska inte vill bistå vid aborter. Kan det vid legaliserad dödshjälp handla om en tidsfråga innan det blir omöjligt för läkare att avstå från uppgiften att avliva patienter?

I Kanada har samvetsfriheten börjat kringskäras genom att läkare som inte själva deltar i dödshjälp ändå tvingas remittera patienter till en dödshjälpsläkare.⁸⁹ Kanadensiska hospice riskerar indragna statsbidrag om de inte tillhandahåller dödshjälp i sin verksamhet.⁹⁰ Till underhusets personalutskott har förslag inlämnats inför sommaren 2024 att arbetsgivare som motsätter sig dödshjälp ska nekas statsbidrag för att anställa vikarier.⁹¹

4.11. Övrig vård blir eftersatt

Håller dödshjälp på att bli en ersättning för vård? Kan utvecklingen gå mot en ovilja att satsa resurser på palliativ och övrig vård om dödshjälp är ett tillgängligt alternativ som dessutom är billigare?

52-åriga Dan Quayle i Kanada hade strupcancer och väntade att få påbörja behandling.⁹² Efter tio veckor tröttnade han och ansökte mot familjens vilja om dödshjälp, vilket han blev beviljad på två dagar. 67-åriga Samia Saikali fick trots aggressiv cancer i magen inte träffa en onkolog på tio veckor.⁹³ Med tidig cellgiftsbehandling hade hon enligt prognosen haft en återstående livstid på ett år, men på grund av dröjsmålet med behandlingen ansökte hon om eutanasi, vilket beviljades.

Kanadensiska Donna Duncan drabbades av en allvarlig hjärnskakning men ett år senare hade hon fortsättningsvis inte fått den specialistvård hon behövde.⁹⁴ Hennes tillstånd försämrades under den tiden och 2021 fick hon eutanasi som 61-åring, bara inom några dagar efter sin första bedömning. Duncans två vuxna döttrar ville ha en oberoende utredning av fallet, men sjukhuset gav inte tillgång till journalerna med motiveringen att döttrarna inte agerade i sin avlidna mammas bästa intresse.

Allison Ducluzeau var nygift småbarnsmamma när hon fick sin cancerdiagnos.⁹⁵ Av kirurgen

⁸⁹ Paola Loriggio (2019), [Ontario appeal court says doctors can't refuse to give referrals over moral or religious beliefs \(thestar.com\)](https://www.thestar.com/article/2019/02/29/ontario-appeal-court-says-doctors-cant-refuse-to-give-referrals-over-moral-or-religious-beliefs) (29.2.2024).

⁹⁰ Michael Cook (2021), [Euthanasia appears to clash with palliative care in Canada: report - Mercator \(mercatornet.com\)](https://www.mercatornet.com/en/euthanasia-appears-to-clash-with-palliative-care-in-canada-report) (29.2.2024).

⁹¹ Clare Marie Merkowsky (2024), [Pro-abortion group lobbying Trudeau gov't to deny grants to employers opposed to euthanasia - LifeSite \(lifesitenews.com\)](https://www.lifesitenews.com/pro-abortion-group-lobbying-trudeau-govt-to-deny-grants-to-employers-opposed-to-euthanasia) (29.2.2024).

⁹² Katolskt Magasin (2024), [Kanadensare väntade i månader på cancerbehandling – valde till slut dödshjälp – Katolskt magasin](https://www.katolsktmagasin.se/kanadensare-vaentade-i-manader-pa-cancerbehandling-valde-till-slut-dodshjalp) (1.3.2024).

⁹³ Wesley Smith (2023), [Canadian Woman Who Waited 10 Weeks for Cancer Treatment is Euthanized Instead - LifeNews.com](https://www.lifenews.com/canadian-woman-who-waited-10-weeks-for-cancer-treatment-is-euthanized-instead) (5.3.2024).

⁹⁴ Ramona Coelho et al (2023).

⁹⁵ Amy Judd & Kylie Stanton (2023), [B.C. woman gets surgery in U.S., says wait times at home could have cost her life | Globalnews.ca](https://www.globalnews.ca/bc-woman-gets-surgery-in-u-s-says-wait-times-at-home-could-have-cost-her-life) (5.2.2024).

fick hon beskedet att hon inte rekommenderades den speciella cellgiftsbehandlingen som krävdes, eftersom den endast i hälften av fallen bromsar förloppet, och Ducluzeau hade en prognos på 2 månader till 2 år kvar att leva. Enligt Ducluzeau fick hon också små vinkar om dödshjälp. Hon hade emellertid möjlighet att åka till USA för att få motsvarande behandling där. Det kostade mycket pengar men hon blev frisk och uppger att hon är förbittrad på hur hon övergavs av vården i hemlandet Kanada när hon som mest hade behövt den.

Pensionerade armékorpralen Christine Gauthier, som deltog i Paralympics i Rio de Janeiro 2016, vittnade 2022 i det kanadensiska underhusets veterankommitté om att hon under fem års tid kämpat för att få en rullstolsramp till hemmet för att lättare kunna förflytta sig. När hon framfört klagomål om dröjsmålet hade hon erbjudits dödshjälp som en utväg ifall hennes tillstånd skulle bli outhärdligt.⁹⁶ Bara veckan innan hade det avslöjats att minst fyra andra veteraner också hade fått erbjudande om dödshjälp.

En 51-årig kanadensisk kvinna valde att avsluta sitt liv genom dödshjälp 2022 eftersom hon förgäves hade försökt få ett särskilt boende på grund av sina allvarliga allergiska besvär.⁹⁷ Hon uppgavs vara den första som beviljats dödshjälp på grund av detta tillstånd.

4.12. Paketerbjudanden

Begravningsentreprenör Paul Needham i Kanada har sedan 2020 hyrt ut rum för dödshjälp, och under det första året utfördes 23 fall av dödshjälp i hans utrymmen.⁹⁸ Det är enligt honom en växande trend att människor inte vill att dödshjälpen ska ske i hemmet, och sjukhusmiljön känns för steril. Där kanske det bara skiljer en vägg från en annan patient som också väntar på att få sin dödshjälp utförd. Under pandemin fanns dessutom restriktioner att ta hänsyn till. Även andra begravningsentreprenörer har följt samma trend och erbjuder dödshjälp, likvaka och begravning i ett och samma paket. Patienten med anhöriga får hyra ett rum, dekorera det, spela musik, äta något och dricka lite vin. Detta är trots allt en persons sista dag i livet, säger Needham.

4.13. Medborgarskap krävs inte

Schweiz var länge det enda land dit även andra än landets egna medborgare kunde åka för att få assisterat självmord. I den amerikanska delstaten Oregon var kriteriet från början också

⁹⁶ Rich Calder (2022), [Canada offered to help euthanize Christine Gauthier \(nypost.com\)](https://www.nypost.com/2022/02/29/canada-offered-to-help-euthanize-christine-gauthier/) (29.2.2024).

⁹⁷ Avis Favaro (2022), [Medical assistance in dying: Woman with chemical sensitivities chose death | CTV News](https://www.ctvnews.ca/medical-assistance-in-dying-woman-with-chemical-sensitivities-chose-death-1.666666) (29.2.2024).

⁹⁸ Andrew Lupton (2021), [Funeral homes pivot to offer rooms for medically assisted deaths | CBC News](https://www.cbcnews.ca/health/medical-assisted-deaths/funeral-homes-pivot-to-offer-rooms-for-medically-assisted-deaths-1.666666) (5.3.2024).

att man skulle vara medborgare i delstaten för att få assisterat självmord. Sedan 2022 är det dock lagligt för medborgare från andra delstater att komma till Oregon för att dö genom assisterat självmord. Christophers 68-åriga pappa dog dock redan 2010 genom assisterat självmord i Oregon trots att han var medborgare i Kalifornien.⁹⁹ Enligt Christopher "uppmuntrades" pappan till assisterat självmord av vissa släktingar. Efter att pappan tagit 100 krossade piller dröjde döendet över 36 timmar. Händelsen har allvarligt skadat relationerna mellan de anhöriga, och av den anledningen avslöjar Christopher inte sitt efternamn.

4.14. Nya metoder prövas

Vid assisterat självmord används vanligtvis en dödlig dos barbiturater som patienten själv intar.¹⁰⁰ Dödshjälpsorganisationen Dignitas i Schweiz utförde under 2000-talet ett experiment där en man och tre kvinnor istället dog av syrebrist genom att via en mask inandas heliumgas. Masken läckte dock så tiden mellan medvetslöshet och död varierade för mycket mellan de olika personerna. Detta ansågs oacceptabelt men enligt forskarna kunde problemet avhjälpas med användning av huva istället för mask. Helium anågs dessutom vara en metod där läkarens roll kunde kringgå och assisterat självmord "avmedikaliseras".

Dödshjälpsmaskinen Sarco presenterades första gången 2019 av dess upphovsmakare, professor Philip Nitschke från Australien, som också är grundare av självmordsgruppen Exit International.¹⁰¹ Sarcon har fått sitt namn från "sarkofag" (likkista) och kan printas ut med 3D-printer och byggas ihop. Personen som vill dö lägger sig inne i sarcon, stänger luckan och svarar där på frågorna: "Vem är du?" "Var är du?" och "Vet du vad som händer om du trycker på knappen?" När frågorna är muntligt besvarade ska en sista bekräftelse ges innan mekanismen sätts igång som möjliggör för personen att trycka på knappen. Sarcon fylls då med kväve, vilket gör att syrenivån minskar från 21 till 1 procent på omkring 30 sekunder. Personen hinner bli aningen desorienterad och euforisk innan han/hon tappat medvetandet. Döden inträffar sedan genom syre- och koldioxidbrist inom 5–10 minuter enligt Nitschke. Sarcon är ännu inte godkänd för användning, men Nitschke tror att det kan finnas en marknad i Schweiz.

4.15. Alternativ till fängelsestraff

Geneviève Lharmotte från Belgien knivskar sina fem barn till döds i februari 2007 medan

⁹⁹ James Reinl (2023), [Seven states eye legalizing assisted suicide in America | Daily Mail Online](#) (9.5.2024).

¹⁰⁰ Russel D Ogden et al (2010), [Assisted suicide by oxygen deprivation with helium at a Swiss right-to-die organisation - PubMed \(nih.gov\)](#) (29.2.2024).

¹⁰¹ Life News (2024), [Suicide Machine Will Ask People Three Questions Before it Kills Them - LifeNews.com](#) (20.2.2024).

deras pappa var borta.¹⁰² Hon försökte även begå självmord men misslyckades. Enligt hennes advokater var hon psykiskt sjuk men juryn fann henne skyldig till överlagt mord och 2008 dömdes hon till livstids fängelse. 2019 flyttades hon till ett psykiatriskt sjukhus och 2023 beviljades hon eutanasi, och denna genomfördes samma datum som barnen mördades.

En 46-årig man som var misstänkt för mordförsök på fyra personer i Spanien dog 2022 genom dödshjälp innan rättegången.¹⁰³ Han hade själv blivit förlamad i samband med skottlossningen och bedömdes vara berättigad till dödshjälp. De fyra som blivit beskjutna hade via sina juridiska ombud protesterat mot beslutet om dödshjälp eftersom de enligt SVT Nyheter inte ville förlora möjligheten till kompensation för sina skador.

En livstidsdömd våldtäktsman i Belgien beviljades eutanasi 2014 eftersom hans tillstånd ansågs outhärdligt och obotligt.¹⁰⁴ Detta beslut drogs dock senare tillbaka.¹⁰⁵

¹⁰² BBC (2023), [Genevieve Lhermitte: Belgian mother who killed her five children euthanised - BBC News](#) (5.3.2024).

¹⁰³ SVT Nyheter (2022), [Man i Spanien fick dödshjälp före rättegång | SVT Nyheter](#) (5.3.2024).

¹⁰⁴ The Guardian (2014), [Belgian convicted killer with 'incurable' psychiatric condition granted right to die | Belgium | The Guardian](#) (8.3.2024).

¹⁰⁵ Lukas Lindström (2015), [Ingen dödshjälp för belgisk serievåldtäktsman – Utrikes – svenska.yle.fi](#) (8.3.2024).

5. Europadomstolen

I detta kapitel följer en kort sammanfattning av sex olika fall där dödshjälp prövats i Europadomstolen.

Brittiska Diane Pretty var döende av en muskelsjukdom och ville att hennes make skulle ges tillstånd att hjälpa henne begå självmord eftersom hon inte klarade att göra det själv.¹⁰⁶ Storbritannien beviljade dock inte hennes begäran eftersom assisterat självmord är förbjudet. Europadomstolen fann 2002 att Storbritannien inte hade kränkt Prettys rätt till liv (EKMR artikel 2) eftersom rätten till liv inte samtidigt kan betyda sin egen motsats, dvs. rätten till död. Storbritannien ansågs ha följt sin positiva skyldighet att skydda och värna Prettys liv. Storbritannien friades dessutom från kränkning av rätten till skydd mot tortyr och förnedrande behandling (artikel 3), rätten till skydd för privatlivet (artikel 8), rätten till samvetsfrihet (artikel 9) och rätten till frihet från diskriminering (artikel 14).

Ernst G. Haas från Schweiz hade under tjugo års tid lidit av bipolär sjukdom och ville 2005 via dödshjälpskliniken Dignitas få pentobarbiturater utan recept för att avsluta sitt liv i hemmet.¹⁰⁷ Detta beviljades inte och Europadomstolen fann 2011 att Schweiz inte kränkt Haas rätt till skydd för privatlivet (EKMR artikel 8). Domstolen ansåg att Schweiz handlar rätt som inte lättvindigt delar ut dödande preparat. Eftersom assisterat självmord är lagligt på självmordskliniker i Schweiz ansåg domstolen också att det hade varit möjligt för Haas att beviljas det.

Tyskland fälldes av Europadomstolen 2012 för kränkning mot rätten till Ulrich Kochs skydd för privatlivet (EKMR artikel 8).¹⁰⁸ Kochs fru var helförlamad och ville få assisterat självmord i sitt hem, vilket inte var lagligt i Tyskland. De åkte därför till en dödshjälpsklinik i Schweiz 2005 där Kochs fru dog genom assisterat självmord. Koch försökte driva fallet i det tyska rättsväsendet, men nekades med motiveringen att dödshjälp var olagligt. Europadomstolen ansåg dock att Tyskland borde ha prövat fallet.

Schweiz fälldes av Europadomstolen 2013 eftersom Alda Gross rätt till skydd för privatlivet (EKMR artikel 8) hade blivit kränkt.¹⁰⁹ Gross var en äldre kvinna som hade nekats assisterat självmord eftersom hon inte led av en dödlig sjukdom. Schweiz fälldes dock eftersom domstolen fann att dödshjälpslagen inte var tillräcklig tydlig med i vilka fall assisterat självmord är och inte är tillåtet. Dock framkom under processens gång att Gross hade dött redan 2011 och avsiktligt planerat att vilseleda domstolen. Hon hade bland annat sett till att hennes juridiska ombud inte fick kännedom om hennes död. 2014 ogiltigförklarade

¹⁰⁶ ECHR (2002), [PRETTY v. THE UNITED KINGDOM \(coe.int\)](#) (17.2.2024)

¹⁰⁷ ECHR (2011), [HAAS v. SWITZERLAND \(coe.int\)](#) (17.2.2024).

¹⁰⁸ ECHR (2012), [FS Euthanasia ENG \(coe.int\)](#) (17.2.2024).

¹⁰⁹ ECHR (2014), [FS Euthanasia ENG \(coe.int\)](#) (17.2.2024).

Europadomstolen därför sitt tidigare beslut.

Vincent Lambert från Frankrike blev helförlamad efter en trafikolycka 2008, och 2014 beslöt sjukhuset tillsammans med Lamberts fru att den livsuppehållande näringen skulle avslutas.¹¹⁰ Lamberts föräldrar och syskon överklagade beslutet. Dock dömde det franska rättsväsendet till sjukhusets och Lamberts frus fördel trots att Lambert inte var döende och hans tillstånd var stabilt. Enligt Europadomstolen 2015 var det inget brott mot rätten till liv (EKMR artikel 2) att avbryta behandlingen eftersom det inte ansågs finnas några förbättringsutsikter för Lambert. Sjukhuset avslutade livsuppehållande vätske- och näringsdropp den 2 juli 2019 och Lambert avled en vecka senare.¹¹¹

Tom Mortiers mamma, Godelieva de Troyer, dog 2012 genom eutanasi endast 64 år gammal.¹¹² Hon led av depression och hade ansökt om dödshjälp i en krissituation efter att ett långvarigt kärleksförhållande avslutats. Läkaren som utförde eutanasin var, som tidigare nämnts, onkolog och inte psykiater. Efteråt framkom också att de Troyer skänkt omkring 50 000 kr till en dödshjälpsorganisation, vilken läkaren som gav henne den dödliga injektionen också var medgrundare till. Europadomstolen friade dock Belgien 2022 från kränkning av rätten till liv (EKMR art 2). Ej heller ansågs det vara en kränkning av skyddet för privatlivet (artikel 8) eftersom läkarna hade gjort vad de kunnat för att de Troyer skulle kontakta sina barn, och samtidigt också tagit hänsyn till patientsekretessen. Mortier och hans syster hade nämligen kontaktats först efter eutanasin var utförd. Belgien fälldes dock för att de brutit mot sitt eget regelverk gällande rapporteringen efter eutanasin.

¹¹⁰ ECHR (2019), [CASE OF LAMBERT AND OTHERS v. FRANCE.pdf](#) (17.2.2024).

¹¹¹ Steven Ertelt (2019), [Vincent Lambert Dies After Hospital Starves Him to Death Over His Parents' Objections - LifeNews.com](#) (17.2.2024).

¹¹² ECHR (2022), [Mortier v. Belgium.pdf](#) (17.2.2024).

6.Avslutning

”Det började med en liten förskjutning i läkarnas grundläggande inställning. Man började acceptera en attityd, som är förhärskande inom dödshjälpsrörelsen, nämligen att det finns liv som inte är värda att levas. I början gällde det enbart allvarligt och kroniskt sjuka men utvecklades till att omfatta socialt improduktiva, ideologiska meningsmotståndare, oönskade raser och till sist alla som inte var tyskar. Men det viktiga är att inse att allt började med attityden till de obotligt sjuka.”

Citatet ovan är en fri översättning ur Leo Alexanders artikel ”Medical Science Under Dictatorship” som enligt ADF International publicerades 14 juli 1949 i *New England Journal of Medicine*.¹¹³ Boken *The German euthanasia program* (Det tyska dödshjälpsprogrammet) från 1973 av psykiatern Fredric Wertham beskriver också hur dödshjälp var allmänt förekommande i Tyskland både före och under andra världskriget.¹¹⁴ Psykiatriska patienter och både äldre och barn med olika diagnoser dödades med förevändningen att det var för deras eget bästa. Dock var ekonomiska intressen inblandade, exempelvis användes de dödas organ för forskning.

Enligt Wertham kommer en direkt uppmaning till dödshjälp att mottas med skepsis av den breda allmänheten. Den underliggande uppmaningen måste därför kombineras med en myt om att man vill eliminera människors lidande. I mytbildningen ingår också smutskastning av meningsmotståndare, som exempelvis att kalla dem inhumana. Detta skapar en användbar förvirring om vad som är rätt och fel, gott och ont. Trots att boken har över femtio år på nacken känns dagens dödshjälpsdebatt igen.

I dokumentärfilmen *Livsfarliga lagar* varnas också för en samhällsutveckling där läkare ska tränas att bli bekväma med att även dödandet av patienter ingår i yrket.¹¹⁵ Ett viktigt medel i denna träning är att styra vilka ord som används, och en nederländsk dödshjälpsläkare talade i filmen också om ”den ultimata hjälpen”. Parallellerna till förintelsen går inte att förneka. Läkarkåren står även idag inför ett vägskäl att antingen acceptera att också dödshjälp ingår i arbetsuppgifterna, eller att vägra omdefiniera sitt vårdande och läkande mandat.

Jeanette Hall diagnostiserades 2000 med cancer och gavs 12 månader att leva.¹¹⁶ Eftersom hon var medborgare i den amerikanska delstaten Oregon beslöt hon sig för att avsluta sitt liv genom assisterat självmord. Hennes läkare, Kenneth Stevens, var motståndare till assisterat

¹¹³ Robert Clarke ed (2016), *Fighting for Freedom at the Council of Europe*, ADF International.

¹¹⁴ Fredric Wertham (1973), *The German euthanasia program*. Hayes Publishing company, Ohio.

¹¹⁵ Claphaminstitutet (2020).

¹¹⁶ Alex Schadenberg (2024), [Euthanasia Prevention Coalition Euthanasia Prevention Coalition: 24 Years ago. Jeanette Hall had terminal cancer and she wanted assisted suicide. She is happy to be alive today. \(alexschadenberg.blogspot.com\)](https://alexschadenberg.blogspot.com) (4.3.2024).

själv mord och ville istället inleda behandling för att om möjligt kunna bota Hall. Vid samtal insåg han att Hall tappat livslusten av andra orsaker. Hennes mamma hade Alzheimers, hennes moster hade dött av cancer och hennes bror hade nyligen begått självmord. Stevens fick dock veta att Jeanettes son studerade till polis och inom kort skulle ta sin examen. Sakta men säkert började Hall känna att hon ville ge cancerbehandlingen en chans. Hon blev frisk och fick se sin son ta examen. Det har nu gått 24 år och Hall lever fortfarande. Hon är tacksam för att hon fick en läkare som var motståndare till assisterat självmord, annars hade hon inte levt idag.

Dödshjälp bör inte legaliseras i Sverige. För det första är tillgång till god palliativ vård ett bättre alternativ.¹¹⁷ Dödshjälpslagar är för det andra farliga eftersom de riskerar att särskilt drabba svaga och sårbara personer. Det sluttande planet är oundvikligt och kapitel 4 har endast skrapat på ytan av detta fenomen. För det tredje strider dödshjälp mot alla etiska koder genom historien. Läkares uppgift bör inte avvika från den Hippokratiska eden att aldrig skada, ibland bota, ofta lindra och alltid trösta.

”Jag skall icke ge någon gift, om man ber mig därom, ej heller råda någon till dylikt.”

¹¹⁷ Christian Concern (2020).

Litteraturlista

- ABC News (2008), [Death Drugs Cause Uproar in Oregon - ABC News](#) (8.3.2024).
- Adams Stephen (2022), [Belgian woman euthanised after being traumatised by ISIS attack | Daily Mail Online](#) (3.5.2024).
- ADF International (2019), [ADF INT Euthanasia Brief 20180502.pdf \(adfinternational.org\)](#) (5.3.2024).
- BBC (2013), [Belgian helped to die after three sex change operations - BBC News](#) (13.3.2024).
- BBC (2016), [Man seeks euthanasia to end his sexuality struggle - BBC News](#) (13.3.2024).
- BBC (2019), [Dutch euthanasia case: Doctor acted in interest of patient, court rules - BBC News](#) (8.3.2024).
- BBC (2023), [Genevieve Lhermitte: Belgian mother who killed her five children euthanised - BBC News](#) (5.3.2024).
- Beckford Martin (2008), [Baroness Warnock: Dementia sufferers may have a 'duty to die' \(telegraph.co.uk\)](#) (8.3.2024).
- de Bellaigue Christopher (2019), [Death on demand: has euthanasia gone too far? | Assisted dying | The Guardian](#) (15.2.2024).
- Bluth Rachel (2024), [For terminal patients, dying in California may get easier - POLITICO](#) (3.5.2024).
- Bottone Angelo (2024), [Disability rights groups concerned euthanasia will eventually target their members | The Iona Institute](#) (6.3.2024).
- Boztas Senay (2024), [Duo euthanasia: former Dutch prime minister dies hand in hand with his wife | Netherlands | The Guardian](#) (20.2.2024).
- Calder Rich (2022), [Canada offered to help euthanize Christine Gauthier \(nypost.com\)](#) (29.2.2024).
- Cheng Maria (2023), [Some Dutch people seeking euthanasia cite autism or intellectual disabilities, researchers say | AP News](#) (6.3.2024).
- Christian Concern (2020), [CC-Resource-Booklet-Euthanasia-and-Assisted-Suicide-200828.pdf \(christianconcern.com\)](#) (20.2.2024).
- Claphaminstitutet (2020), [Livsfarliga lagar: Dokumentärfilm om dödshjälpens konsekvenser över världen – Claphaminstitutet](#) (1.3.2024).
- Clarke Robert ed (2016), *Fighting for Freedom at the Council of Europe*, ADF International.
- Clarke Robert (2020), [Euthanasia Session - Robert Clarke \(youtube.com\)](#) (8.3.2024).
- Coelho Ramona et al (2023), [The realities of Medical Assistance in Dying in Canada | Palliative & Supportive Care | Cambridge Core](#) (15.2.2024).
- Cook Michael (2022), [7 Spaniards who were euthanised last year donated their organs - BioEdge](#) (1.3.2024).
- Cook Michael (2021), [Euthanasia appears to clash with palliative care in Canada: report - Mercator \(mercatornet.com\)](#) (29.2.2024).

Deliens Luc & van der Wal Gerrit (2003), [The euthanasia law in Belgium and the Netherlands - The Lancet](#) (15.2.2024).

Dovstad Kajsa (2018), [Låt mig gå – en rapport om hur dödshjälp bör införas i Sverige \(timbro.se\)](#) (15.2.2024).

Edser Lisa (2024), [Voluntary assisted dying laws under scrutiny after grieving widower took drugs meant for his terminally ill wife | Daily Mail Online](#) (21.2.2024).

Ekström Anne-Berit & Luthman Mikaela (2020), [En kritisk granskning av Oregonmodellen, katia.+Dodshjelp+i+Norden Kap14 \(1\).pdf](#) (7.3.2024).

Ertelt Steven (2019), [Vincent Lambert Dies After Hospital Starves Him to Death Over His Parents' Objections - LifeNews.com](#) (17.2.2024).

Europakonventionen, [European Convention on Human Rights \(coe.int\)](#) (10.3.2024).

Favaro Avis et al (2019), [Family says B.C. man with history of depression wasn't fit for assisted death | CTV News](#) (12.3.2024).

Favaro Avis (2022), [Medical assistance in dying: Woman with chemical sensitivities chose death | CTV News](#) (29.2.2024).

Favaro Avis (2023), [Organ donation from assisted deaths highest in Canada | CTV News](#) (9.3.2024).

Ferrer Isabel (2024), [Debate ignites in the Netherlands over rise in euthanasia for mental disorders | International | EL PAÍS English \(elpais.com\)](#) (3.5.2024).

Fiano-Chesser Cassio (2020), [Swiss doctor convicted for helping healthy wife to kill herself alongside sick husband \(liveaction.org\)](#) (20.2.2024).

FN, [Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf \(fn.se\)](#) (10.3.2024).

Forsberg Linus & Oscarsson Mikael (2019), [Svaga känner sig hotade av dödshjälp – Dagen](#) (1.3.2024).

The Guardian (2014), [Belgian convicted killer with 'incurable' psychiatric condition granted right to die | Belgium | The Guardian](#) (8.3.2024).

The Guardian (2023), [Netherlands to broaden euthanasia rules to cover children of all ages | Assisted dying | The Guardian](#) (29.2.2024).

Hurley Bevan (2023), [Canada hospital apologises for mentioning assisted suicide programme to woman experiencing suicidal thoughts | The Independent](#) (29.2.2024).

Jones David Albert (2020), [Suicide Prevention – Does Legalising Assisted Suicide Make Things Better Or Worse? \(Prof. David Albert Jones\) \(catholicherald.co.uk\)](#) (9.3.2024).

Judd Amy & Stanton Kylie (2023), [B.C. woman gets surgery in U.S., says wait times at home could have cost her life | Globalnews.ca](#) (5.2.2024).

Kaplan Michael (2022), [Canadian man: Assisted suicide being pushed on me by hospital \(nypost.com\)](#) (20.2.2024).

Katolskt Magasin (2024), [Kanadensare väntade i månader på cancerbehandling – valde till slut dödshjälp – Katolskt magasin](#) (1.3.2024).

Komrad Mark (2019) ["Physician-assisted suicide and euthanasia in the US, Canada and Benelux" Dr Mark](#)

[Komrad \(youtube.com\)](#) (7.3.2024).

Laurence Lianne (2020), [Increased harvesting of organs from euthanasia signals worse horrors to come: experts - LifeSite \(lifesitenews.com\)](#) (29.2.2024).

Life News (2024), [Suicide Machine Will Ask People Three Questions Before it Kills Them - LifeNews.com](#) (20.2.2024).

Lindström Lukas (2015), [Ingen dödshjälp för belgisk serievåldtäktsman – Utrikes – svenska.yle.fi](#) (8.3.2024).

Loriggio Paola (2019), [Ontario appeal court says doctors can't refuse to give referrals over moral or religious beliefs \(thestar.com\)](#) (29.2.2024).

Lupton Andrew (2021), [Funeral homes pivot to offer rooms for medically assisted deaths | CBC News](#) (5.3.2024).

Luthman Mikaela (2022), [Tankar efter Natthikos läkarassisterade självmord – Signum](#) (8.3.2024).

Luthman Mikaela (2023), [Mikaela Luthman: Palliativ sedering är inte dödshjälp, det är symptomlindring – Dagen](#) (15.2.2024)

Mangiaracina Emily (2021), [24 infants illegally killed in Belgium by lethal injection over a period of 15 months - LifeSite \(lifesitenews.com\)](#) (15.2.2024).

Merkowsky Clare Marie (2024), [Canadian woman offered euthanasia after doctor acknowledged she was paralyzed by COVID shot - LifeSite \(lifesitenews.com\)](#) (28.2.2024).

Merkowsky Clare Marie (2024), [Pro-abortion group lobbying Trudeau gov't to deny grants to employers opposed to euthanasia - LifeSite \(lifesitenews.com\)](#) (29.2.2024).

Miller Calum (2020), [A brief case against euthanasia and physician assisted suicide | Calum Miller \(calumsblog.com\)](#) (16.2.2024).

Mäki Kalle, *Dödshjälpsdebatten i Finland*, ur: [Dødshjelp i Norden? Etikk, klinikk og politikk | Nordic Open Access Scholarly Publishing](#) (2020) s. 75–102 (15.2.2024).

NL Times (2023), [Widespread public support for assisted suicide at end of completed life | NL Times](#) (20.2.2024).

Neuroförbundet (2022), [De allra flesta med ALS dör i hemmet i närvaro av sin familj, lugnt och stilla | Neuro](#) (8.3.2024).

Ogden Russel D et al (2010), [Assisted suicide by oxygen deprivation with helium at a Swiss right-to-die organisation - PubMed \(nih.gov\)](#) (29.2.2024).

Oregon Health Authority (2024), [Oregon Death with Dignity Act: 2023 Data Summary](#) (3.5.2024).

Prado Carlos & Cummings McLean Dorothy (2023), [MAiD advocate speaks out against expansion of euthanasia to the mentally ill - LifeSite \(lifesitenews.com\)](#) (5.3.2024).

Román Sven (2020), *Psykiatri och dödshjälp*, [katia,+Dodshjelp+i+Norden_Kap11.pdf](#) (5.3.2024).

Raikin Alexander (2022), [No Other Options — The New Atlantis](#) (15.2.2024).

Reinl James (2023), [Seven states eye legalizing assisted suicide in America | Daily Mail Online](#) (20.2.2024).

Reinl James (2023), [California's doctor-assisted deaths surged 63% to 853 last year: critics say state law is unconstitutional, has made it too easy to get lethal drugs, and 'steers' disabled people to suicide | Daily Mail Online](#) (1.5.2024).

Schadenberg Alex (2023), [Euthanasia Prevention Coalition Euthanasia Prevention Coalition: How the Ontario government hides the cost of MAiD \(euthanasia\) \(alexschadenberg.blogspot.com\)](#) (6.3.2024).

Schadenberg Alex (2024), [Canada Euthanized 16,000 People in 2023, Killing 3,000 More People Than 2022 - LifeNews.com](#) (20.2.2024).

Schadenberg Alex (2024), [Euthanasia Prevention Coalition Euthanasia Prevention Coalition: 24 Years ago, Jeanette Hall had terminal cancer and she wanted assisted suicide. She is happy to be alive today. \(alexschadenberg.blogspot.com\)](#) (4.3.2024).

Silva e Silva Vanessa et al (2022), [Organ donation after medical assistance in dying: a scoping... : JBI Evidence Synthesis \(lww.com\)](#) (9.3.2024).

Sinmyee S. & al (2019), [Legal and ethical implications of defining an optimum means of achieving unconsciousness in assisted dying - Sinmyee - 2019 - Anaesthesia - Wiley Online Library](#) (6.3.2024).

Smith Wesley (2023), [Canadian Woman Who Waited 10 Weeks for Cancer Treatment is Euthanized Instead - LifeNews.com](#) (5.3.2024).

Statens Medicinsk-Etiska Råd (2017), [Smer-2017.2-Dödshjälp-En-kunskapssammanställning.pdf](#) (15.2.2024).

SVT Nyheter (2022), [Man i Spanien fick dödshjälp före rättegång | SVT Nyheter](#) (5.3.2024).

Swanljung Magnus (2024), ["Plötsligt kan man vara del av ett maskineri som hjälper människor dö" – nu måste läkarna bestämma sig om eutanasi – Hälsa – svenska.yle.fi](#) (9.5.2024).

Swissinfo (2024), [Swiss assisted suicides rose 11% in 2023 - SWI swissinfo.ch](#) (29.2.2024).

Trachtenberg Aaron J. & Manns Braden (2017), [Cost analysis of medical assistance in dying in Canada | CMAJ](#) (20.2.2024).

Tuns Paul (2023), [Canada's Euthanasia Horror Show \(theinterim.com\)](#) (12.3.2024).

VRT News (2024), [Euthanasia cases increase by 15 per cent in Belgium in 2023 | VRT NWS: news](#) (5.3.2024).

Världsläkarförbundet (2019), [WMA Declaration on Euthanasia and Physician-Assisted Suicide – WMA – The World Medical Association](#) (16.2.2024).

Världsläkarförbundet (2022), [Euthanasia – WMA – The World Medical Association](#) (5.3.2024).

Warren Steve (2023), [Canadian Hospital with 'No Beds' Offers Euthanasia to Woman Seeking Help for Suicidal Thoughts | CBN News](#) (5.3.2024).

Wertham Fredric (1973), *The German euthanasia program*. Ohio: Hayes Publishing company.

Westerlund Marianne (2020), ["Det ska bli spännande att dö" \(vi.se\)](#) (21.2.2024).

Wise Talia (2023), [Belgian Woman Suffocated with Pillow After Euthanasia Cocktail Left Her Screaming | CBN News](#) (29.2.2024).

Zivot Joel (2021), [Last rights: assisted suicide is neither painless nor dignified | The Spectator](#) (1.3.2024).

Rättsfall från Europadomstolen:

- *Gross v. Schweiz* (2014) [FS_Euthanasia_ENG \(coe.int\)](#) (17.2.2024)
- *Haas v. Switzerland* (2011) [HAAS v. SWITZERLAND \(coe.int\)](#) (17.2.2024)
- *Koch v. Germany* (2012) [FS_Euthanasia_ENG \(coe.int\)](#) (17.2.2024)
- *Lambert v. France* (2015) [CASE OF LAMBERT AND OTHERS v. FRANCE.pdf](#) (17.2.2024)
- *Mortier v. Belgium* (2022) [Mortier v. Belgium.pdf](#) (17.2.2024)
- *Pretty v. UK* (2002) [PRETTY v. THE UNITED KINGDOM \(coe.int\)](#) (17.2.2024)

människovärde